

Milé kolegyně, milí kolegové,

abychom se trochu hnuli z místa, tak vás poprosím o domácí přípravu. Vezměte si projev Eriky, Miloše Zemana, a tento rozhlasový příspěvek:

http://www.rozhlas.cz/radio_cesko/analyzy/_zprava/1058694, a odpovězte na níže uvedené otázky. Když jsem ty otázky formuloval, pokusil jsem se odpovědět si na ně sám, zde najdete má narychlo napsané poznámky k Ericce.

Otázky

Jaké je téma (témata)?

Jaký si stanovuje cíl?

Jak tato témata rozvíjí? A jak naplňuje vytčené cíle?

Jaká je struktura?

Jaké postupy a prostředky používá? Jaký je styl?

Jaká je hlavní myšlenka a sdělení?

Jaké je téma (témata)?

Tématem Eričina projevu je vzdělávání a pozice žáka v tomto systému.

Jaký si stanovuje cíl?

Erika si stanovuje za cíl pojednat o tom, jaké jsou cíle vzdělávacího systému.

Jak tato témata rozvíjí?

Velmi precizně se drží jednoho tématu, nikam neodbíhá, neustále rozvíjí zvolené téma.

Téma rozvíjí rafinovaným způsobem:

- jako vstup do tématu použije příběh z východní filozofie, který vytvoří jakýsi myšlenkový rámec, obecné téma – půjde o pout' cestu, vzdělání je přirovnáno k cestě za cílem, o způsobu cesty za poznání, možná snad za osvícením, za iniciací. Příběhem nás vtahuje dovnitř, upoutává naši pozornost, navíc tím říká, že půjde o věc nemalého významu – cesta za poznáním a osvícením.
- Vytváří rafinovaný konstrukt – popisuje vzdělávací systém jako továrnu, pásovou výrobu, do opozice staví lidskou bytost, která se vzpírá podřídit se tomuto systému.
- Tento obraz demonstruje na sobě, což opět dělá rafinovaným způsobem – pokouší se nahlédnout realitu jinak. Vede posluchače k novému nahlédnutí reality: z obvyklého hlediska je ona tím, kdo je nejlepší, v nové perspektivě je ona tím nejhorším členem společenství. Jinými slovy: jestliže vzdělání má za úkol vytvořit otroky, ona je ten

nejlepší a nejoddanější otrok, jestliže je největší hodnotou svoboda a kritické myšlení, ona je naprosto nesvobodná tupá ovce neschopná vlastního úsudku.

- To je nový náhled na vzdělávací systém. Jeho důsledkem je neschopnost výrobku (studenta) zapojení do života.
- Opět se vrací k systému vzdělávání, opírá se o autoritu a cituje. Přichází s analýzou a návrhem řešení. Tady začíná být projev problematický, protože je to řešení primitivně podané a zjednodušené. Dát lidem více autonomie není řešení.
- Svoji analýzu vyostřuje v tvrzení, že vzdělání v nás pěstuje stejnost. Opírajíc se o další autoritu tvrdí, že vzdělávání podporuje průměrnost. Ale toto tvrzení je bez důkazu, případné argumenty jako standardizovaný test jsou vybrány velmi účelně.
- Vzdělávací systém je přirovnán ke lidské společnosti vůbec. Stejně jako škola, tak svět potlačuje individualitu a nelítostně materialistický, nehumánní... opět jde už jen o jakousi agonii a vyhocení problému, které má sloužit kontrastu.
- Pokračuje v rozvíjení oné na začátku zvolené opozice: proti systému je postaven člověk, proti mrtvému stroji je postaven pulzující organismus, proti šedivému marasmu společnosti je postavena zářící květina toužící po životě ve oživujícím slunci
- Jsme na vrcholu tohoto kontrastu a je nutné najít východisko – východiskem pro Ericu byla učitelka, která je otevřela oči – Erika je nyní osvícená – tady je problém v tom, co to znamená. Je to velké slovo, které má mnoho významů a v různých kulturách znamená různé věci, je potřeba být na taková slova opatrný, je nepokorné toto o sobě říct, podle mého zde Erika popisuje jakousi iniciaci, kterou procházíme v jejím věku všichni (ne všichni lidé, jen ti, kterým se dostane toho daru), objevíme, že svět je pestrý a krásný a že my máme dar ho poznávat hledat stále vyšší a vyšší formu radosti a dokonalosti. Řečeno s Platonem, že objevíme, že radost, kterou jsme zažívali v jeskyni je nesrovnatelná s tím, jaká radost a jaký pocit naplnění můžeme zažít mimo naši jeskyni. Je otázka, zda východ, který Erika objevila, není jen vstup do další jeskyně...
- Nyní nastává zvláštní zvrtat – Erika byla do této chvíle v jakémsi ponížení – byla v nové perspektivě tím nejhorsším možným výtvorem – otrokem, tupou ovci. Ostatní byli lepší, protože se věnovali sami sobě a neotročili systému. Najednou se vidění světa změnilo, Erica říká: já jsem osvícená a ostatní ne, a to je smutné. Zde chybí pokora, zde chybí obratnější formulace. 1. jak může vědět, že je to pravda? 2. jako Čech bych toto formuloval opatrněji. 3. Zachoval bych však sdělení, tedy to podstatné – že ne každý vůbec objevil, že je v jeskyni
- Výkřiky o tom, že jsme snílci a inženýři jsou už jen zoufalou snahou dovršit onu opozici, o které jsme mluvili
- Vršení slov vedle sebe, bez argumentu a analýzy projevu velmi škodí neboť se začíná ukazovat povrchnost celého Eričina řešení.
- Erika na jedné straně chce uvolnit a využít potenciál, který v člověku dřímá, chce povědět sympatickou věc, že život máme ve svých rukou, ale jeden extrém převádí do jiného extrému. Navíc druhý extrém, druhá pozice je formulována velmi povrchně. Právě proto, že jde z jednoho extrému do druhého a že realitu vidí trochu černobíle nám její výstup trochu (někomu více, že Pavlino) vadí.
- Erica však přichází s dalším řešením – sílu změnit to mají učitelé.
- Vyzývá k přemýšlení – což je opět sympatické a nedá se k tomu nic vytknout, navíc jak ke studentům tak k učitelům hovoří krásným patetickým způsobem, jak se sluší na mladého revolucionáře.
- V závěru projev ubírá ze všech svých extrémů a Erica děkuje všem, že ji ovlivňovali. Zajímavé přiznání a pokorné poděkování. Po všech excesech působí mile.
- Závěr končí vtipem, případným a důmyslným vtipem, který celou věc vyhocuje.

A jak naplňuje vytčené cíle?

Erica si vzala za cíl pojednat o tom, jaké je naše vzdělávání, tento cíl se jí podařilo naplnit. Cílem bylo pojednat o vzdělávání jako o cestě za poznáním / osvícením, o kvalitě této cesty, o jejích možnostech, o tom, jak to je, nebo jak to Erica vidí. To se povedlo.

Její argumenty jsou však často slabé a důkazy účelově vybrané. Největší slabinou je povrchnost a primitivní jednoduchost nabízeného řešení problému.

Cílem takového projevu je ale také zhodnotit dosavadní pouť vzdělávacím systémem. Erica se podařilo upozornit na chyby, poděkovat konkrétním lidem, dokázat, že se neučila hezky stylizovat. Cílem má být také uzavření jedné etapy života a povzbuzení při vkročení do nové s jistým elánem – i toto se povedlo bez výhrady. Kdyby nepřirovnávala Ameriku k autoritářskému režimu, tak by to bylo ještě lepší. Ať už si o euroamerickém systému myslíme cokoliv autoritářský systém to není.

Jaká je struktura?

Plus mínus asi takto:

Příběh – nastolení problému – analýza – argumenty – opření se o autority – návrh řešení – vlastní příběh – další návrh řešení a výzva – poděkování – vtipný závěr

Více výše

Jaká postupy používá? Jaký je styl.

Vyprávění, obrazné přirovnání, nadsázka, patos, ironie, opření o autority / citace, vlastní zážitek, zkušenost, vtip, řečnické otázky, fiktivní dialogy, oslovování publika, silná, velká slova, někdy adekvátně, někde neadekvátně použitá, patos je někdy přehnaný, někdy patřičný, obrazná přirovnání jsou někdy trochu podivné (robotická polička na knihy) – což je možná problém překladu.

Jaká je hlavní myšlenka a sdělení?

Hlavní myšlenkou je, že vzdělávací systém má své slabiny, nebo je dokonce špatný a je nutné se zamyslet nad tím, jak ho změnit. Návrh řešení problému je možná radikální, ale je inspirativní o tom přemýšlet.